

Kursrapport

Rättshistoria vårterminen 2025

Allmänt

Kursen gavs blandad. Vissa moment gavs av pedagogiska och/eller ekonomiska skäl förinspelade eller i Zoom.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 25 februari och den 11 mars 2025 och besvarades av 44 studenter, d v s 17 procent av förstagångsregistrerade kursdeltagare (253 studenter). Kursenkäten kompletterades med synpunkter från en referensgrupp.

På den inledande frågan om studenten över lag har varit nöjd med kursen, är resultatet sämre än föregående kursomgång. Frågorna om ämnesinnehåll samt undervisningens och examinationens ändamålsenlighet ges - som vanligt - bättre omdömen. Resultaten redovisas i sammanställningen.

De kvantitativa frågornas utformning gör det dock svårt att identifiera skälen till studenternas bedömning av kursens kvalitet. Fritextsvaren är mer upplysande och kommer, tillsammans med referensgruppens synpunkter, att kommenteras i det följande.

Omdömen om enskilda lärare beaktas, men kommer inte att analyseras i denna rapport.

Allmänna synpunkter om kursen

Lärlärolaget ges generellt mycket goda vitsord. Lärarna i gemen beskrivs som engagerade, pedagogiskt skickliga och kunniga.

Referensgruppen riktade viss kritik mot tillgängligheten av kursmaterialet. Önskemålet var att alla underlag antingen skulle finnas tillgängliga i seminariematerialet eller i Athena. Med tanke på hur arbetskrävande kompendier är, så ter det sig mer rationellt att lägga in allt material i de enskilda planeringarna.

Över lag anses ämnet i sig vara intressant och frågeställningarna engagerande. Ett flertal studenter framhåller att kursen ger nya insikter i rättssystemet och juristkulturen. En student skrev:

”Intressant ämne som gör att man kan förstå rättens på ett annat sätt. Det får en att tänka och aktivera delar av hjärnan som annars är avstängda under JP.”

Andra framhåller kursens pedagogiska upplägg som en av kursens styrkor – främst inspelade föreläsningar, diagnostiska test

och de resurser som förbereder inför tentamen. Samtidigt riktas en del kritik mot basgruppsarbetet, utformningen av lärsekvenserna och det metakognitiva momentet.

Särskilt om momentet Romersk rätt

Ett antal studenter fann detta moment – inklusive PM-uppgiften – särskilt intressant.

Viss kritik riktades mot att de inspelade föreläsningarna inte hade anpassats till den nya kurslitteraturen. Detta kommer att åtgärdas inför nästa kursomgång.

Det är värt att notera att inte en enda student uppgav att denne hade använt generativ AI under författandet av promemorian, trots att det är fullt tillåtet så länge som studenten anger detta.

Särskilt om metakognitionens betydelse i kursen

Studenterna riktar en del kritik mot detta inslag i kursen. Samtidigt visar en stor andel av respondenterna en förståelse för vikten av metakognitiva färdigheter för framgångsrika studier. Av juristprogrammets förväntade studieresultat framgår också att metakognition är en av de förmågor som en jurist skall ha förvärvat under sina studier. För tillfället sker detta dock bara uttryckligen i kurserna Rättshistoria och Examensarbete.

Från och med höstterminen 2025 kommer den metakognitiva uppgiften att ersättas av metakognitiva kommentar på tentamens båda essäuppgifter. Det finns flera skäl till denna ändring av examinationsupplägget, men huvudsakligen syftar denna nyordning till att förbättra kvaliteten på essäsvaren i allmänhet. Detta får också som konsekvens att taktiken att blanka en av frågorna vid salskrivningen inte längre kommer att vara aktuell.

I samband med denna omläggning kommer allt material rörande metakognition att omarbetas och de synpunkter som har framförts kommer att beaktas.

Webbaserad undervisning samt digitala resurser i Athena

Kursen ges av pedagogiska skäl blandad. Det råder delade meningar om de webbaserade inslagen i undervisningen. Vissa vill absolut ha undervisning i sal, medan andra föredrar pedagogiken och flexibiliteten i webbaserad undervisning. Valet mellan salsundervisning och Zoom görs primärt av pedagogiska skäl, men också ekonomiska förutsättningar driver utvecklingen mot allt fler digitala eller webbaserade inslag. Det enda alternativet skulle vara att kraftigt dra ned på mängden undervisning i kursen, vilket knappast skulle vara till gagn för flertalet studenter.

1. Förinspelade föreläsningar

De förinspelade föreläsningarna förefaller vara mycket populära: Studenterna framhåller särskilt mediets flexibilitet samt möjligheten att lyssna flera gånger vid behov. Enstaka kritiska synpunkter rörande deras aktualitet (se ovan angående föreläsningar i romersk rätt) respektive omfång förekommer emellertid.

I referensgruppen framhölls att föreläsningarnas längd kan utgöra ett problem; ett förslag var att dela upp föreläsningarna i kortare block om 15 – 20 minuter, för att underlätta för åhörarna att behålla koncentrationen. Högskolepedagogisk forskning förefaller bekräfta denna misstanke. Dock krävs det nya resurser för att genomföra en sådan ordning; en möjlig åtgärd

skulle kunna vara att lägga in *time stamps* med förslag på lämpliga pauser i lyssnandet.

En annan fråga rörande främst, men inte enbart de förinspelade föreläsningarna gällde stilen och svårighetsgraden i det språk som kommer till användning i kursen. Sanningen är att språket är juristens främsta arbetsverktyg: tankeskärpa är i hög grad beroende på precisionen i det språkliga uttrycket. Det finns heller inga genomvägar till en fungerade juristprosa. Det vore därför att göra studenterna en otjänst att förenkla språkbruket till en sådan nivå där det påverkar analysens kvalitet negativt. Däremot är det inget självändamål att använda ålderdomligt eller svårtillgängligt språkbruk, där andra alternativ finns. Det finns således alltid anledning att kritiskt granska det språk som används i kursen.

Det finns också anledning att påpeka att de frågor som behandlas i kursen inte har några enkla svar och resonemangen blir av nödvändighet komplexa. Ingen pedagogik kan göra dessa frågor enkla.

Notera också att föreläsningarna riktar sig till studenter med olika förkunskaper och också de studenter som är särskilt intresserade av ämnet måste kunna finna intellektuella utmaningar i undervisningen, också om detta leder till att vissa resonemang blir svåra att förstå för en enskild student. De diagnostiska proven ger dock en fingervisning om vad som krävs för att framgångsrikt absolvera detta kursmoment.

2. Diagnostiska test efter föreläsningar

De diagnostiska testen – som är frivilliga – förefaller vara uppskattade av studenterna och används i hög utsträckning såväl i samband med föreläsningarna som inför tentamen.

3. Lärsekvenser såsom förberedelse inför seminarierna

Det råder delade meningar om de obligatoriska lärsekvenser som strukturerar basgruppernas förberedelse inför seminarierna. Ett flertal studenter ansåg att lärsekvensernas utformning hade försvårat uppläggningsen av studierna. Andra studenter fann istället basgruppsarbetet särskilt givande och lärorikt. Det är uppenbart att studenternas inställning till kursen i hög grad styrs av hur väl basgruppsarbetet har fungerat.

En del av missnöjet med lärsekvenserna bottnar i att de förutsätter ett relativt omfattande basgruppsarbete. Detta är dock en av de pedagogiska poängerna bakom lärsekvensernas utformning. Det är nämligen i diskussionen med andra – lärare eller studenter – som studenten kan öva upp de färdigheter som krävs för att uppfylla kursens förväntade studieresultat. De lärarledda timmarna uppgår för närvarande till knappt fem timmar i veckan, vilket inte är tillräckligt för en ändamålsenlig färdighetsträning. Basgruppsarbetet, i kombination med det strukturerade lärande som lärsekvenserna erbjuder, måste således kompensera för få lärarledda undervisningstimmar och stora studentgrupper. Det finns också anledning att

påpeka att juristprogrammets avnämare - arbetsgivarna - framhåller betydelsen av team- eller grupparbete för en framgångsrik juristkarriär.

I referensgruppen diskuterades utformningen av läsekvenserna. En slutsats är att den mest optimala förberedelsen inför seminarierna – och därmed möjligheterna att framgångsrikt tentera kursen – förutsätter att gränsen mellan den enskilde studentens egna förberedelser och basgruppsarbetet preciseras bättre än vad som nu är fallet. Planen är att inför nästa kursomgång göra en mer precis distinktion mellan sådana frågor som närmast utgör instuderingsfrågor – och som studenten kan besvara på egen hand – och de som istället är av utpräglad diskussionskaraktär. De är egentligen bara de sistnämnda som måste genomföras i grupp.

Basgruppsstorleken – grupperna hade under denna termin normalt 8 - 10 medlemmar – gör det, enligt många studenter, svårt att organisera arbetet och det står klart att vissa studenter känner sig pressade av logistiken. En respondent föreslår att basgruppsarbetet schemaläggs åt studenterna. Detta är en god idé och tanken är att schemalägga basgruppsarbetet redan till höstterminens kursomgång. Utgångspunkten måste dock alltid vara att samtliga studenter skall vara tillgängliga under en normal arbetsvecka.

I enkäten framhölls att varierande ambitionsnivåer bland medlemmarna i vissa basgrupper har givit upphov till spänningar som stör studierna. En annan invändning mot inlämningsuppgifterna var att de, oavsett kvalitet, godkänns. Andra student fanns det orättvist att inte alla gruppmedlemmar var aktiva i arbetet. Det är svårt att förstå dessa invändningar mot grupparbete. Till syvende og sist är det ju den eller de studenter som gör arbetet som kommer att dra nytta av de färdigheter som de har utvecklat, inte de som har varit kroppsligen eller andligen frånvarande. Det är sant att inte alla inlämningsuppgifter granskas av seminarieledaren, men stickprovskontroller genomförs regelbundet. Denna kursomgång granskades exempelvis alla inlämningar till seminariet Historiska skolan och lagtolkning. Oavsett vilket påverkar detta dock inte övningens pedagogiska funktion.

Sedan införandet av läsekvenser som förbereder inför seminarierna, så har den pedagogiska effekten av – och därmed nivån på – seminariediskussionerna höjts avsevärt. Det saknas således skäl att lämna förberedelserna inför obligatoriska moment till studentens fria val. Bristande förberedelser drabbar i förlängningen alla studenter. Däremot finns det anledning att undersöka om det finns andra sätt att uppnå samma syfte. Inför höstterminens kursomgång kommer de förberedande läsekvenserna inför de båda seminarierna i romersk rätt att genomföras individuellt, istället för som tidigare i basgruppen, och inlämningen kommer istället att granskas av en annan student genom s k kamratrespons i Athena. Detta kan visserligen komma att innebära merarbete för studenterna, men löser problemet med de logistiska utmaningarna med alltför stora basgrupper.

4. Råd och läsekvenser inför tentamen

De frivilliga läsekvenser som kan användas för att förbereda studenten inför salsskrivningen kommenterades särskilt; de ansågs var en av styrkorna i kursupplägget. Tanken bakom kursupplägget är att traditionellt tentamenspluggande inte skall vara nödvändigt; om studenten har läst kurslitteraturen, aktivt deltagit i alla moment samt fortlöpande utnyttjat de digitala resurserna, så skall ”paketet” av läsekvenser vara tillräcklig förberedelse inför salsskrivningen. En student menade att dessa övningar gjorde seminarieundervisningen överflödig; svårighetsgraden i läsekvenserna är dock anpassade efter att studenten redan har övat på liknande frågeställningar under kursens gång.

5. Kommunikation i Athena

Enligt kursens kommunikationspolicy skall allmänna frågor rörande kursens ämnesområden ställas i kursens diskussionsforum. En student riktade kritik mot att forumet saknade moderator. Det måste dock framhållas att lärare, även om ambitionen är att besvara alla frågor inom rimlig tid, har andra arbetsuppgifter att sköta. Alternativet är att inte ha något frågeforum alls.

Mycket tid slösas fortfarande på att vidarebefordra e-postmeddelanden ställda till kursens funktionsadress till rätt adressat. Frågor kan och bör istället ställas direkt i Athenas meddelande- eller chattfunktion.

Ett flertal studenter beskrev möjligheten att använda chatten för att komma i kontakt med kursföreläsare och kursadministration som en av kursens styrkor. Många upplevde att det var lätt att komma i kontakt med kursadministrationen och få svar på frågor.

Obligatorier och aktiv närvaro

I referensgruppen framhölls vikten av den inledande gruppundervisningen i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia. Flera studenter i enkäten har också påpekat att just dessa två tillfällen sänkte tröskeln för förståelsen av detta kursmoment. Slutsatsen är att vikten av dessa moment bör understrykas både vid introduktionen och i Athena.

Kritik riktades också mot kravet på aktiv närvaro vid seminarierna. En student ansåg att lärarna skulle sluta ”peka ut studenter” och en annan menade att ”när tillfrågad student säger ’jag vet inte’ eller ’pass’ tycker jag inte att man ska tvinga personen i fråga att prata då det orsakar onödig stress som i sin tur påverkar lärandet”. Alldeles förutom att juridiska institutionen har beslutat att alla obligatorier skall förutsätta aktiv närvaro, så är dessa synpunkter oroande. De högre lärandemålen – som avser olika förmågor – förutsätter övning; det inte enbart så att aktiv inlärning är mer effektiv, den är absolut nödvändig för att studenten skall kunna uppnå de förväntade studieresultaten.

En student prisade användningen av *co-teaching*. I stort förefaller denna pedagogik fungera bra; den utgör ett ändamålsenligt mellanting mellan rena studentpresentationer och rena föreläsningar från lärarens sida.

Seminariet *Katolska kyrkan och dödsstraffet* som omarbetades inför höstterminen 2024, så att den i högre grad än tidigare tar sikte på studenternas egen aktivitet. Detta sker dels genom schemaläggning, där seminariets lärarledda pass varvas med basgruppernas självständiga arbete, dels genom att den uppgift som basgrupperna skall lösa är en tidigare tentamensfråga. Det självständiga arbetet förefaller att ha fungerat utmärkt – till och med bättre än det arbete som basgrupperna skall utföra inför seminarierna – vilket talar för att basgruppsarbetet bör schemaläggas. Också valet att använda en tentamensfråga som utgångspunkt för det självständiga arbetet föll väl ut, trots att seminariet ligger så tidigt i kursen att studenterna egentligen inte kan förväntas kunna besvara en sådan fråga. Då seminariet *Metakognitiv analys* kommer att försvinna inför nästa kursomgång, så är frågan om inte dessa timmar skall ägnas åt en liknande övning med utgångspunkt i tentamensfråga rörande Historiska skolan eller begreppsjurisprudensen.

Det rådet delade meningar om försöket med halvgruppsseminarier är lyckat eller ej; vissa studenter ansåg att *Fortune Finans*-fallet är alltför komplext för att kunna avhandlas under ett

undervisningspass, andra uppskattade att få diskutera den aktuella frågeställningen i en mindre grupp.

Miljörättsstrimman

Undervisningen i miljörettshistoria – en entimmesföreläsning om den romerska grannelagsrättens utveckling till en miljörättslig princip om gränsöverskridande immissioner – förefaller fungera väl och denna tematik examineras också med jämna mellanrum. Förhoppningen är att föreläsningen fortsättningsvis kommer att kunna förlängas med ytterligare ett undervisningspass.

Uppskattad tidsåtgång för studierna i rättshistoria

Studenternas egen uppskattning av den tid som studierna har tagit i anspråk ligger under en normal 40-timmarsvecka och varierar stort. Genomsnittet ligger runt dryga 30 timmar per studievecka. Enstaka studenter anger så låga siffror som 8 – 25 timmar. Slutsatsen är att kursen i vilket fall inte kan anses vara för omfattande, i synnerhet då resultatet av examinationen i kursen var gott.

Oroande är dock att många Stockholmsstudenter, i motsats till studenter på andra lärosäten, inte uppfattar universitetsstudier på helfart som ett heltidsarbete.

Examination

Examinationen får generellt goda vitsord; den anses vara ändamålsenlig i förhållande till kursens förväntade studieresultat. Ett fåtal studenter ansåg att examinationen är för svår i förhållande till den undervisning som erbjuds respektive den tid som står till förfogande för att besvara frågorna. Majoriteten förefaller vara särskilt nöjda med att romersk rätt examineras separat och tidigt i kursen.

Kursvärderingsenkät och referensgruppen

Svarsfrekvensen ligger denna gång klart under 20 procent, vilket gör representativiteten i resultaten svårbedömd. Då Stockholms universitets modell för kursvärdering anger att den måste utföras efter att kursen har avslutats, d v s direkt efter tentamen, är det svårt att finna vägar att öka svarsfrekvensen. Ofta är dessutom den kritik som framförs i enkäten allmänt hållen och avspeglar sällan de komplexa avvägningar som ligger bakom kursens utformning.

Vårterminen 2023 inrättades en referensgrupp i grundkursen i rättshistoria. Syftet med denna form av kursvärdering var att komplettera kursenkäten, som dels sker i slutet av kursen, dels inte tillåter någon dialog mellan studenterna och lärolaget. Fem studenter deltog i referensgruppsarbete under denna kursomgång. Gruppen möttes vid tre tillfällen, varav två under kursens gång och ett tillfälle efter tentamen. Diskussionen i gruppen var mycket givande för kurslagets arbete med kursutveckling. En student i gruppen anmärkte att

”Det är en mycket god idé. Jag var en del av referensgruppen och det var mycket givande och också roligt att få möjligheten att diskutera kursen med andra studenter och lärare på ett sätt som en annars inte får möjlighet till.”

På frågan om huruvida kursen borde utvärderas också genom en referensgrupp svarade de

stora flertalet jakande. Några studenter påpekade dock att gruppen inte nödvändigtvis är representativ för alla studenter, vilket givet den låga svarsfrekvensen också kan utgöra en invändning mot kursenkäten. Dessutom ersätter inte referensgruppens synpunkter innehållet i kursenkäten, utan kompletterar den. Andra studenter önskade att gruppens diskussioner dokumenterades i form av mötesprotokoll som sedan publiceras i Athena. Detta är inte en dålig idé, men det saknas för närvarande resurser för att genomföra en sådan ordning.

Det förefaller också som om en del studenter har missuppfattat kursvärderingens funktion. Studenternas synpunkter och kritik väger alltid tungt i utvecklingsarbetet, men detta innebär inte att kritik alltid föranleder ändringar i kursens uppläggning, också om den har upprepats under en längre tid. Ytterst ligger det pedagogiska ansvaret hos kurslaget och kursföreståndaren.

Enligt uppdrag

Marie Sandström
(Kursföreståndare)